

Finansdepartementet
Fi.remissvar@regeringskansliet.se
Fi.ea.e3@regeringskansliet.se
Mats.e.johansson@regeringskansliet.se

Synpunkter på remissen En gemensam angelägenhet - betänkande av Jämlikhetskommissionen

Inkl. Bilaga 1.

Lärarnas Riksförbund har beretts möjlighet att lämna synpunkter på Jämlikhetskommissionens förslag och rekommendationer. Förbundet begränsar sig till de förslag och rekommendationer som handlar om utbildningspolitik, liksom de områden som berör förbundets medlemsgrupper gällande arbetsrätt och socialförsäkringar.

Övergripande synpunkter

Jämlikhetskommissionen har gjort en diger genomgång av jämlikhetsläget inom i stort sett alla samhällsområden. För skolans del har ett flertal statliga utredningar presenterats de senaste åren i syfte att föreslå förändringar för ökad likvärdighet, bättre kunskapsresultat, klokare dimensionering och effektivare resursanvändning. Jämlikhetskommissionens förslag, rekommendationer och bedömningar ligger till stor del i linje med vad dessa utredningar sammantaget kommit fram till, och det är bra att de refereras i betänkandet.

I remissvaret kommenteras flera av förslagen kronologiskt i enlighet med betänkandets struktur. Lärarnas Riksförbund lämnar ett generellt tillstyrkande till förslagen rörande utbildningspolitiken, liksom inriktningarna i rekommendationerna, om inget annat uttryckligen skrivs. Förbundet noterar dock att förslagen i de refererade utredningarna ofta är skarpare än förslagen i föreliggande betänkande. Det är tydligt att förslagen från Skolkommissionen och Björn Åstrand's båda utredningar (om professionsprogram respektive likvärdig grundskola) måste genomföras, samt att det brådskar med förstatligandet. Det tycks råda allt större konsensus kring kommunernas misslyckande att ansvara för skolans förutsättningar och att en genomtänkt statlig organisering för skolan kan hantera huvudmannaskapet för grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildningen betydligt bättre.

Det är därför förbundets hållning att regeringen, gärna i så bred politisk överenskommelse som möjligt, måste förbereda ett förstatligande redan nu. Ett

första steg är att inrätta en regional organisering för hur huvudmannaskap, finansiering och stöd till skolenheter ska skötas. Bifogat finns därför förbundets modell för hur ett statligt huvudmannaskap skulle kunna se ut, samt hur ett sektorsbidrag för grundskolan skulle kunna byggas upp.

Lärarnas Riksförbund tillstyrker (i urval):

- Att staten ska ta ett större ansvar för skolan.
- Att staten tar ansvar för resursfördelningen.
- Att offentlighetsprincipen också ska gälla fristående skolor och enskilda huvudmän.
- Att skolvalssystemet behöver göras om.
- Att ambitionsnivån bör höjas för studie- och yrkesvägledningen.
- Att vuxenutbildningen stärks genom ökat statligt ansvar.
- Att arbetslöshetsförsäkringen återställs.
- Att konsekvenserna av avskaffat grundbelopp behöver utredas.

Lärarnas Riksförbund avstyrker (i urval):

- Att obligatorisk förskola bör införas från tre års ålder.
- Att lärarstudenter ska kunna arbeta halvtid i skolan.
- Att a-kassan görs obligatorisk.

Lärarnas Riksförbund anser:

- Att de skolpolitiska förslagen och rekommendationerna som Jämlikhetskommissionen lämnar ligger i linje med tidigare utredningars förslag.
- Att de skarpa förslagen från Skolkommissionen (SOU 2017:35), utredningen om ett professionsprogram för lärare (SOU 2018:17) och utredningen om en mer likvärdig grundskola (SOU 2020:28), liksom relevanta förslag i utredningen om en bättre dimensionerad gymnasieskola och vuxenutbildning (SOU 2020:33) genomförs.
- Att regeringen prioriterar införandet av en regionaliserad myndighetsstruktur på skolans område, liksom införandet av ett professionsprogram för lärare.
- Att istället för att ge studenter möjlighet att arbeta halvtid i skolan bör systemet med övningskolor byggas ut.
- Att lokala lärcenter inte bör vara ett alternativ för större delar eller hela lärarutbildningsprogram.
- Att en utredning av grundbeloppet också behöver analysera övergången mellan studier och yrkesliv.

Synpunkter på utredningens förslag och rekommendationer gällande utbildningspolitik, kapitel 17.3

Rekommendation, sid 569: Ett ökat statligt ansvar för skolsystemet

Lärarnas Riksförbund instämmer i rekommendationen, men anser att skolan är i behov av ett skarpare förslag om statligt ansvar. Nyligen har en utredning tillsatts som har till syfte att presentera ett beslutsunderlag för grundskolans och gymnasieskolans förstatligande och där friskolorna ingår i ett statligt finansieringssystem. Lärarnas Riksförbund har tagit fram en modell för skolans förstatligande, och den återfinns i Bilaga 1.

Rekommendation, sid 572: Staten bör ta ansvar för resursfördelningen

Även här instämmer förbundet i rekommendationens andemening, men anser att skolsystemet är i behov av ett skarpare förslag om såväl statlig finansiering som en statlig resursfördelningsmodell som omfattar alla skolor, offentliga som privata, från grundskola till vuxenutbildning.

Varje skolform bör finansieras via ett separat sektorsbidrag som sätter undervisningskostnaden i fokus. Lärarnas Riksförbund har presenterat en modell för hur ett sådant sektorsbidrag skulle kunna se ut för grundskolans räkning. Den modellen finns i länk¹. Även viktiga principer som ett sektorsbidrag för gymnasieskolan skulle kunna bygga på har förbundet tagit fram och illustrerat via räkneexempel. Den promemorian finns också i länk².

Förbundet instämmer i utredningens syn att enskilda skolor ska få ersättning baserat på såväl elevunderlag som vilket ansvar de faktiskt tar i skolsystemet. Om en friskola inte tar eller kan ta det ansvar som en offentlig skola måste ta, bör ersättningen regleras därefter. Detta kan med fördel ske via ett schablonavdrag.

Förslag, sid 579: Kommuner ska inte få subventionera friskolors lokalkostnader

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget. Det handlar om att lika villkor ska gälla för offentliga och privata skolor. Detta är ytterligare en anledning till att staten måste

¹ <https://www.lr.se/opinion--debatt/undersokningar/2019/2019-04-24-sektorsbidrag-for-grundskolan>

² <https://www.lr.se/opinion--debatt/undersokningar/2019/2019-04-24-sektorsbidrag-for-gymnasieskolan>

ta över finansieringsansvaret för kommunerna, samt att det behövs ett regelverk som hindrar denna typ av offentliga subventioner av privata intressen på skolområdet.

Förslag, sid 581: Integrera friskolorna tydligare i det offentliga utbildningssystemet

Förbundet tillstyrker förslaget. Staten bör ta ett samlat dimensioneringsansvar för såväl skolenheter som utbildningsinriktningar för grundskola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Kommunerna bör fortsatt spela en viktig roll i planering och dimensionering av både skolenheter och utbildningsvägar, men ansvaret bör ligga på statlig regional nivå.

Lärarnas Riksförbund hänvisar till remissvaret på SOU 2020:33, som handlar just om detta.³

Förslag, sid 584: Objektivitetsprincipen och vinster i friskolor

Förbundet instämmer i att frågor om objektivitet och jäv bör gälla lika oavsett skolhuvudman. Därmed tillstyrks förslaget.

När det gäller det andra förslaget anser förbundet att aktiebolag som bolagsform bör fasas ut från skolverksamheten. Alternativa bolagsformer och övergångsbestämmelser måste utredas och presenteras. Då detta ämne inte utretts av staten i tillräcklig utsträckning har Lärarnas Riksförbund på eget initiativ uppdragit åt docenten i nationalekonomi Anne-Marie Pålsson att genomföra en sådan utredning. Den kommer att presenteras under våren 2022.

Det hindrar naturligtvis inte att den aspekt som utredningen föreslår också ska utredas, varför förbundet tillstyrker förslaget.

Förslag, sid 585. Intressekonflikter vid delägarskap i skolor

Förbundet tillstyrker förslaget.

³https://www.lr.se/download/18.7711bb961760bf148fd3558/1606913983639/121_20%20Synpunkter%20p%C3%A5%20remissen%20Gemensamt%20ansvar.pdf

Förslag, sid 591: Offentlighetsprincipen i friskolor

Förbundet tillstyrker förslaget. Detta är något Lärarnas Riksförbund länge förespråkat⁴, då det handlar om lika villkor oavsett skolhuvudman, samt att all skattefinansierad verksamhet kräver offentlig insyn.

Rekommendation, sid 593: Tillsynen av skolan skärps

Lärarnas Riksförbund har inget att erinra mot förslaget. När det gäller sanktionsmöjligheter har förbundet svarat på remiss på departementspromemorian En mer likvärdig och effektiv skoltillsyn, U2020/04703/GV.⁵ Förbundet motsätter sig där möjligheten att stänga kommunala grundskolor med omfattande brister. Dock är förbundet för skärpta sanktioner. Istället för stängning som den mest ingripande åtgärden ska en kommunal grundskola med grava missförhållanden underläggas statlig tvångsförvaltning i sex månader. Under denna tid skall staten vidta såväl akuta som långsiktiga åtgärder för att skolan ska kunna bedrivas under goda förutsättningar. Kostnaderna för detta ska oavkortat åläggas kommunen.

Rekommendation, sid 596: Gör om skolvalssystemet

Lärarnas Riksförbund instämmer i rekommendationerna, men ser behovet att skarpa förslag som går i utredningens riktning. De skarpa förslag som lades fram om skolvalssystemet av utredningen om en mer likvärdig skola (SOU 2020:28) måste genomföras snarast.

Rekommendation och förslag, sid 599: Obligatorisk förskola

Lärarnas Riksförbund delar inte rekommendationen att förskolan bör göras obligatorisk från 3 års ålder. I syfte att stärka barn och elevers förutsättningar tidigt i utbildningssystemet förespråkar förbundet att dagens förskoleklass omvandlas till ett första lågstadieår och att eleverna där möter utbildade lågstadielärare. Detta är en viktigare prioritering än utredningens förslag om obligatorisk förskola från tre års ålder.

⁴https://www.lr.se/download/18.7711bb961760bf148fd34c1/1606910617005/132_20%20Bj%C3%B6rn%20%C3%85strand%20En%20mer%20likv%C3%A4rdig%20skola_slutlig.pdf

⁵https://www.lr.se/download/18.7711bb961760bf148fd34c1/1608038510907/151_20_yttrande%20En%20mer%20likv%C3%A4rdig%20och%20effektiv%20skoltillsyn.pdf

Förslaget att utreda kompetensförsörjningen är bra, men utredningen måste självfallet omfatta hela skolväsendet, inte endast förskolan. Förbundet anser att en sådan utredning bör tillsättas omgående och ske i tätt samarbete med utredningen om skolans huvudmannaskap (dir. 2020:140).

Bedömning, sid 601: Om särskolan

Lärarnas Riksförbund instämmer i bedömningen. Detta bör ingå som en del i den utredning om statligt huvudmannaskap för grundskolan och gymnasieskolan, samt motsvarande skolformer.

Förslag, sid 602: Extern provbedömning och betygsförankring

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslagen. Förbundet öppnar för en översyn av hela bedömningssystemet. Digitaliserade och till stor del externt rättade nationella prov är en viktig del av en sådan översyn, liksom att det måste etableras en koppling mellan resultaten på nationella prov och betygssättningen på skolnivå.

Förbundet hänvisar till remissvaret på remissen Bygga, Bedöma, Betygssätta – betyg som bättre motsvarar elevernas kunskaper (SOU 2020:43)⁶ Här resonerar förbundet bland annat om att dagens betygssystem kan behöva reformeras från grunden. Det är nämligen inte säkert att dagens system är det mest optimala, med kriteriebaserade betygsssteg och med en skarp godkänd gräns. Dörren bör inte stängas för ett relativt betygssystem om en framtida utredning skulle ställa alltför många frågetecken kring det kriteriebaserade systemet.

Förslag, sid 603: Höj ambitionsnivån för studie- och yrkesvägledningen

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget. För att kunna möta en höjd ambitionsnivå krävs förbättringar vad gäller studie- och yrkesvägledarprofessionens förutsättningar och utbildning. Det handlar om krav på examen från SYV-utbildning för anställning, förlängd utbildning upp till avancerad nivå och på sikt ett legitimationssystem även för studie- och yrkesvägledare. Det behöver också införas en minsta garanterad tid för individuell vägledning per elev från mellanstadiet och uppåt. I övrigt hänvisar

⁶https://www.lr.se/download/18.7711bb961760bf148fd3fe2/1606991518836/150_20%20Bygga%20Bed%C3%B6ma%20Betygss%C3%A4tta.pdf

förbundet till remissvaret på utredningen Framtidsval - karriärvägledning för individ och samhälle (SOU 2019:4).⁷

Förslag, sid 604: Stärkt lärarprofession genom förbättrad lärarutbildning och kompetensutveckling

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslagen och ser positivt på att Jämlikhetskommissionen lyfter tidigare utredningsförslag om stärkande av lärarprofessionen genom ett professionsprogram. Det är förslag som förbundet bedömer kan få god effekt på såväl läraryrkets attraktionskraft som undervisningsresultat. Förbundet hänvisar till remissvaret på denna utredning (SOU 2017:35).⁸

Förbundet anser också att yrkesverksamma lärare måste användas mer inom lärarutbildningens undervisning och att de ges större möjligheter att forska inom till exempel ämnesdidaktik. Detta kräver möjlighet till kombinationsanställningar inom högskola och skola, vilket en utredning om skolväsendets kompetensförsöring också bör lämna tydliga förslag om. Flera sådana satsningar görs redan bland annat via de så kallade ULF-avtalen samt genom de nyligen presenterade förslagen i remisspromemorian Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan (U2021/00301).

Begreppet ”skolkonsulent” känns ålderdomligt idag, det är bättre att använda begrepp som lektor/särskilt meriterad lärare och meriterad lärare, i enlighet med dagens karriärtjänster och enligt förslaget om ett nytt professionsprogram för lärare.

Lärarnas Riksförbund är positiv till skärpta behörighetskrav till lärarutbildningen. Det är dock redan en del av Januariavtalets punkt 56 om att reformera lärarutbildningen (ovan nämnd remisspromemoria). Ett förslag väntas komma under mandatperioden, sannolikt om att höja behörighetskravet till betyg C i undervisningsämnena för blivande ämneslärare, något förbundet stödjer.

⁷ <https://www.lr.se/opinion--debatt/sa-tycker-lararnas-riksforbund/remissvar/2019/2019-05-27-framtidsval--karriarvagledning-for-individ-och-samhalle>

⁸ <https://www.lr.se/opinion--debatt/sa-tycker-lararnas-riksforbund/remissvar/2018/2018-06-12-med-undervisningsskicklighet-i-centrum---ett-ramverk-for-larares-och-rektorers-professionella-utveckling----->

Rekommendation, sid 606: Centraliserat ansvar för lärarutbildningarna med nära koppling till skolforskningen

Förbundet instämmer i rekommendationen att ansvaret för lärarutbildning bör koncentreras till färre lärosäten samt delar utredningens problembeskrivning. Detta gäller framför allt ämneslärarutbildningen. Förbundet väljer att hänvisa till remissvaret på utredningen om styrning och resurser till högskolan (SOU 2019:6), där vi också redovisar ett förslag om hur detta skulle kunna gå till.⁹

Förbundet delar dock inte rekommendationen att lärarutbildning ska kunna erbjudas via filialer och lärcentrum. Det riskerar att bli förödande för utbildningarnas kvalitet och dessutom påverka genomströmningen negativt. Högskoleutbildningar på distans har historiskt haft sämre genomströmning än de som i huvudsak är campusförlagda.

Förslag, sid 608: Utökade resurser till praktikanknuten skolforskning

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om ökade anslag till praktikanknuten skolforskning. Förbundet vill ge mer utrymme för ämnesdidaktik och metodik genom att ytterligare förtydliga skrivningarna i examensordningen för grund- och ämneslärarutbildningarna. Dagens skrivningar om ämnesdidaktik och metodik bör bli en egen målpunkt, separerad från skrivningarna om allmän didaktik. Dessutom bör lärosätena ges i uppdrag att rekrytera metodiklärare i lärarutbildningen. De kan utgöras av dels *metodiklektorer* (forskarutbildade inom till exempel ämnesdidaktik), dels *metodikadjunkter* (yrkesskickliga lärare som genomgått fortbildning i ämnesdidaktik i sina undervisningsämnen). För att möjliggöra detta krävs att ett professionsprogram för lärare inrättas.

Förbundet kommer i närtid att svara på remisspromemorian Ökad kvalitet i lärarutbildningen och fler lärare i skolan, som nämnts ovan.

Förbundet motsätter sig lagstadgade formuleringar om pedagogiska metoder eller aspekter av desamma. Utredningens rekommendation om att lagfästa krav på att pedagogiken inte ska missgynna elever med sämre förutsättningar blir en märklig typ av ”omvänd” reglering och dessutom skulle det öppna upp för svårigheter att tolka. Förbundet anser att en lärare genom sin utbildning och sina erfarenheter är fullt kapabel att både välja pedagogiska metoder beroende på elevunderlag och situation, samt värdera effekterna av metodvalet. Detta ska inte staten föreskriva.

⁹<https://www.lr.se/opinion--debatt/sa-tycker-lararnas-riksforbund/remissvar/2019/2019-05-27-en-langsiktig-samordnad-och-dialogbaserad-styrning-av-hogskolan>

Förslag, sid 608: Åtgärder mot den akuta lärarbristen

Lärarnas Riksförbund avstyrker förslaget då det sanktionerar sänkta krav på de som ska undervisa i skolan. Förslaget är inte jämförbart med läkarstudenter som arbetar som undersköterskor eller sjuksköterskor, då det handlar om olika yrken med olika krav och befogenheter.

Förbundet förordar istället en fortsatt satsning och vidare etablering av så kallade övningsskolor. Fullt utbyggt skulle ett sådant system, rätt utformat, kunna bidra till skolans bemanning och kapacitet och därigenom lindra lärarbristen, utan att för den delen tumma på kvalitetskraven för anställning. Lärarnas Riksförbund vill i övrigt inte se alternativa varianter av lärarutbildningen utan värnar de reguljära lärarprogrammets attraktivitet.

Det finns dock behov av alternativ till de reguljära lärarutbildningarna. Exempelvis för den som vill karriärväxla eller för den som har utländsk lärarutbildning och vill bli behörig lärare i svensk skola. Men dagens myriad av alternativa utbildningsvägar riskerar att undergräva de reguljära programmen. Därför har Lärarnas Riksförbund föreslagit att floran av spretiga utbildningar ersätts av ett nytt kompletterande lärarprogram, förkortat KLP. Förbundet hänvisar till denna promemoria.¹⁰

Lärarnas Riksförbund har också kartlagt den lärarreserv som faktiskt finns i Sverige i form av potentiella lärare, det vill säga personer med akademisk utbildning, lärare utanför läraryrket, personer med utländsk lärarexamen, etcetera. Förslag på hur lärarbristen skulle kunna lösas/minskas finns i den promemorian.¹¹

Lärarnas Riksförbund är av den övertygelsen att det bästa motmedlet mot lärarbrist är att försäkra sig om att läraryrket är attraktivt, inte bara vad gäller lön, utan framförallt beträffande sund arbetsmiljö och rimlig arbetsbelastning. Undersökningar om varför lärare lämnar yrket, liksom vad som skulle kunna få tidigare yrkesverksamma lärare att vända tillbaka visar att arbetsmiljöaspekterna väger mycket tungt.

¹⁰https://www.lr.se/download/18.41817371174db531be6e27c/1603137110265/Ett_nytt_kompletterande_lararprogram_KLP_LRUND192PM_202010.pdf

¹¹<https://www.lr.se/opinion--debatt/undersokningar/2020/2020-11-02-lararreserven---en-losning-pa-lararbristen>

Bedömning, sid 610: Stöd till skolor med problem

Lärarnas Riksförbund instämmer i bedömningen. Utöver tidigare nämnt exempel på sektorsbidrag för grundskolan (Bilaga 2) har förbundet tittat på resursfördelningen i grundskolan och lämnat ett antal förslag på hur den kan bli mer kompensatorisk, detta genom en undersökning från 2017.¹²

Rekommendation, sid 612: Central läromedelsgranskning

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget, med reservationen att det måste vara erfarna lärare som står för värderingen av läromedel. Det behöver alltså skapas ett system där det är möjligt för yrkesverksamma erfarna lärare att bistå med denna typ av arbetsuppgift. Det är viktigt att lärarprofessionen har en central roll i detta, även om samverkan med myndighet kan behöva ske organisatoriskt.

Rekommendationer, sid 617: Stärkt vuxenutbildning

Lärarnas Riksförbund instämmer i rekommendationerna. Till skillnad från utredningen anser förbundet dock att det är hög tid för staten att ta över huvudmannskapet för vuxenutbildningen, samt att entreprenadlösningar måste avskaffas. Här ser förbundet gärna skarpa förslag.

I början av 2021 skickade Lärarnas Riksförbund och Sveriges skolläraryrkesförbund in en skrivelse till utbildningsdepartementet angående behovet av vuxenutbildningens förstatligande.¹³ Detta som en följd av omfattande brister i kvalitet och dimensionering, särskilt inom SFI, liksom behov av likvärdiga förutsättningar i hela landet.

Rekommendationer, sid 620: Strategi för regionalt tillgänglig högre utbildning

Förbundet instämmer med den näst sista rekommendationen.

I övrigt delar inte förbundet utredningens syn på distansutbildning på akademisk nivå som något mer än ett komplement. Exempelvis för lärarprogrammen, där

¹²<https://www.lr.se/opinion--debatt/undersokningar/2017/2017-03-26-styr-resurserna-direkt-till-skolorna-for-okad-likvardighet>

¹³ LR-00036/21

distansstudier försvårar utvecklandet av en yrkesidentitet och ett sammanhang som bättre uppnås via campusstudierna. Det skulle också bli tufft för många studenter att klara ett utbildningsprogram, inte minst de från studieovana hem, om det handlar om renodlade distansstudier.

Förslag, sid 621: Lokala lärcentrum som stöd för högre utbildning på distans

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om en studie. I övrigt är förbundet kritiskt till små regionala eller lokala lärcentrum. Dessa små inrättningar riskerar att urholka kvaliteten på högre utbildning (tillgång/kontakt med universitetslärare, teknikproblem, tufft för studieovana att läsa så pass självständigt, vilket leder till problem med genomströmning, etcetera.). Högre utbildning är inte i första hand till för att lösa lokala eller regionala kompetensförsörjningsbehov, vilket ofta används som argument för att de ska inrättas.

Förslag, sid 622: Utbildningspremie i välfärdsyrken i kommuner med stora utmaningar

Förbundet förhåller sig avvaktande till förslaget. Det är enligt förbundets grundhållning rättvisare om alla av staten identifierade bristyrkesutbildningar inom högskolan omfattas av generösare studiefinansiering, till exempel en högre bidragsdel i studiemedlen, avskrivning av studielån, eller liknande. Förbundet hänvisar till remissvar på U2019/04318/UH.¹⁴

Förbundet ser också en risk att en statligt finansierad utbildningspremie skulle kunna minska huvudmännens egna incitament att satsa på god löneutveckling och arbetsmiljö för att lösa sina kompetensförsörjningsproblem.

Förbundet stänger dock inga dörrar i frågan.

Förslag, sid 625: Stärk kulturskolan

¹⁴<https://www.lr.se/opinion--debatt/sa-tycker-lararnas-riksforbund/remissvar/2020/2020-02-24-battre-studiestod-till-aldre>

Förbundet anser att kulturskolan är en viktig del i det allmänna utbildningsväsendet men att den är en kommunal angelägenhet. Det är av central betydelse att huvudmännen prioriterar såväl lön som arbetsvillkor för dess lärare.

Finansieringen, sid 959ff.

Utredningen föreslår en satsning på omkring 15 miljarder årligen för att lyfta utbildningssystemet till den nivå som utredningen föreslår.

Lärarnas Riksförbund instämmer i att skolan är underfinansierad, men har inga synpunkter på finansieringsförslagen. Det är dock viktigt att understryka att det viktigaste är att de resurser som faktiskt är tänkta att gå till skola och utbildning verkligen tillfaller just denna sektor, och att det dessutom är kärnverksamheten som måste prioriteras. Enligt OECD är det inte nödvändigtvis för lite resurser som satsas på till exempel grund- och gymnasieskola, men en relativt liten del av totalresursen går till undervisningen. Stora belopp fastnar istället i administrativa kostnader och höga lokalkostnader. Här utmärker sig Sverige negativt i jämförelse med många andra OECD-länder.

Särskilt med tanke på ett framtida trängt budgetläge (som följd av pandemikostnader) är det viktigt att de resurser som satsas träffar rätt. Också av den anledningen vore det inte bara klokt utan nödvändigt att lyfta finansieringsansvaret och huvudmannaskapet för skolan från de 290 kommunerna till staten. I den förändringsprocessen är det viktigt att kommunerna faktiskt skär ner sin administration kopplad till skolan till ett minimum.

Synpunkter på förslag om arbetsrelaterade trygghetssystem, kapitel 18.3 och 25.3

Nedan har förbundet valt att kommentera de förslag på områdena som berör lärare och studie- och yrkesvägledare.

Förslag, sid 648: Öka resurserna till Arbetsmiljöverket

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget. Vid en jämförelse med andra nordiska länder kan det konstateras att Sverige har färre arbetsmiljöinspektörer än våra grannländer, vilka har ungefär dubbelt antal inspektörer i relation till antalet arbetstagare. Lärarnas Riksförbunds undersökningar visar även att det finns allvarliga arbetsmiljöproblem inom skolan vad gäller organisatorisk och social

arbetsmiljö samt att obalanser mellan krav och resurser ger upphov till ohälsosam arbetsbelastning. Att Jämlikhetskommissionens betänkande lyfter fram frågor kring psykosocial arbetsmiljö är därför glädjande. Ökade resurser till Arbetsmiljöverket är angeläget.

Rekommendation, sid 873: Återställ arbetslöshetsförsäkringen

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget. Den offentligt finansierade arbetslöshetsförsäkringen ger i dagsläget inte 80 procents ersättningsgrad till flertalet av Lärarnas Riksförbunds yrkesverksamma medlemmar. Förbundet har därför en försäkringslösning kopplat till medlemskap i förbundet. Den offentligt finansierade sjukförsäkringen har liknande problem som arbetslöshetsförsäkringen och ger inte heller 80 procents ersättningsgrad till flertalet av Lärarnas Riksförbunds yrkesverksamma medlemmar. Tillsammans med andra fackliga parter har det därför förhandlats fram kollektivavtalade kompletteringar. Förbundet ser positivt på en återställning av statens ansvarstagande för ersättningar i arbetslöshetsförsäkringen och sjukförsäkringen.

Rekommendation, sid 877: Förändrad beräkningsgrund för a-kassa och sjukförsäkring

Innan förändrad beräkningsgrund för a-kassa och sjukförsäkring genomförs är det Lärarnas Riksförbunds uppfattning att frågan måste utredas noga. Det är viktigt att förändrad beräkningsgrund inte gör försäkringarna mindre generösa. För Lärarnas Riksförbunds medlemsgrupper är den viktigaste frågan att det finns skydd för inkomstbortfall som i realiteten täcker de inkomstförluster som uppstår vid arbetslöshet och sjukskrivning. I sammanhanget är även övergång mellan studier och yrkesliv något som bör beaktas. Precis som Lärarnas Riksförbund menar även Saco-studentråd i en remissanalys till A-kasse-utredningen¹⁵ att det är viktigt att såväl ersättning som kvalificering till a-kassa bör främja möjligheterna för studenter som avlagt examen, att söka ett arbete som matchar deras kompetens. Det är viktigt att lärarstudenter efter avslutade studier har fungerande trygghetssystem.

Förslag, sid 880: Utred konsekvenserna av avskaffat grundbelopp

¹⁵ <https://www.saco.se/saco-studentrad/aktuellt-fran-saco-studentrad/debatt/infor-ett-examensvillkor-i-arbetsloshetsforsakringen/>

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om utredning. En sådan utredning bör även analysera studenters situation efter avslutade studier inför inträdet på arbetsmarknaden.

Rekommendation, sid 882: Inför tröskelnivå i a-kassan

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget om särskild utredning. Det är svårt för förbundet att ta ställning till förslaget innan det tydliggörs i detalj vilka regler som förslaget innebär både vad gäller månadsinkomst och längd på intjänandeperiod. Det är av stor vikt att personer som i dagsläget uppfyller arbetsvillkoret i arbetslöshetsförsäkringen inte exkluderas vid förändringar av kvalificeringsgrund till arbetslöshetsförsäkringen.

Rekommendation, sid 885: A-kassan görs obligatorisk

Lärarnas Riksförbund avstyrker förslaget. Arbetslöshetsförsäkringen har historiskt inte varit obligatorisk och har fungerat väl i sin nuvarande utformning med frivilligheten som bas. Lärarnas Riksförbunds uppfattning är att det viktigaste är att a-kassan ger tillräckligt skydd för inkomstbortfall. Det stora problemet för Lärarnas Riksförbunds medlemmar är att många medlemmar slår i taket i den offentliga arbetslöshetsförsäkringen vilket bidragit till att förbundet skapat försäkringslösningar för medlemmarna genom Lärarförsäkringar.

Rekommendation, sid 888: Förbättrad arbetsförmågebedömning

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslagen. I dagsläget hamnar sjuka arbetstagare i svåra situationer när Försäkringskassan bedömer att de har arbetsförmåga för normalt förekommande arbeten på arbetsmarknaden medan sjukvården och Arbetsförmedlingen menar att sjukdom medför att de saknar den arbetsförmågan. Det är dock viktigt att en förändring, vilken som huvudregel kräver fördjupade utredningar, med arbetsförmågebedömning utreds noga och kopplas samman med övrig styrning av Försäkringskassans praxis. Långtidssjukskrivningar är ofta komplicerade. Resultatet får inte bli att sjuka arbetstagare som skulle kunna återfå arbetsförmåga redan vid sjukdag 90 helt anses sakna arbetsförmåga och därmed riskerar att lämna arbetstagaren utan såväl arbete som sjukpenning.

Även de förändrade regler som aviserats i LAS behöver beaktas och utredas innan förändringar görs i kraven på arbetsförmågebedömningar. En förändring får inte riskera att det blir ekonomiskt rationellt för arbetsgivare att avsluta medarbetares

tjänst istället för att aktivt arbeta med anpassningsåtgärder. Förbättrade arbetsförmågeutredningar bör dock kunna stödja och underlätta för arbetsgivare i deras arbete med arbetsanpassningar och rehabiliteringsfrågor givet att regelverket i övrigt stödjer detta

I sammanhanget vill förbundet även hänvisa till förbundets remissvar SOU 2020:24.¹⁶ Det behövs åtgärder från statens sida för att stödja arbetsgivarnas arbete med arbetsanpassningar och arbetsinriktad rehabilitering. Det är problematiskt att det i dagsläget i princip saknas tillsyn av hur arbetsgivare tar ansvar i sjukskrivnings- och rehabiliteringsprocessen. Regelverk utan direkt tillsyn skapar problem.

Rekommendation, sid 889: Harmoniera definition av vissa arbeten

Lärarnas Riksförbund tillstyrker förslaget. I nuläget förekommer det att personer av arbetsförmedlingen anses för sjuka för att arbeta medan Försäkringskassan anser att de är friska nog att stå till arbetsmarknadens förfogande, vilket är förödande för den enskilde.

Stockholm 12 april 2021

LÄRARNAS RIKSFÖRBUND

Åsa Fahlén
Förbundsordförande

Olof Lundborg
Senior utredare

Erik Ekström
Ombudsman

¹⁶https://www.lr.se/download/18.1417fe7e173a6e5afa8ba0c/1597844080802/95_20%20Yttrande%20V%C3%A4rfungerade%20sjukskrivnings-%20och%20rehabiliteringsprocess.pdf

LÄRARNAS
RIKSFÖRBUND

16(26)

Dnr
2/21

BILAGA 1.

PM om skolans förstatligande

Innehåll

Innehåll.....	17
Inledning.....	17
Syftet med ett statligt huvudmannaskap för skolan.....	18
Staten behöver ta ett helhetsansvar för undervisningen i grund- och gymnasieskolan	19
Kommunerna har fortsatt en viktig roll	21
Skolans finansiering	21
Inrätta en statlig skolskatt	22
Sektorsbidrag för grund- respektive gymnasieskolan	22
Arbetsgivaransvaret	23
Rektorer.....	23
Lärare	Fel! Bokmärket är inte definierat.
Professionsprogram för lärare och rektorer	24
Genomförande – Tidplan och reformer på vägen.....	24
1. Inrättande av en statlig skolakt	24
2. Ett samlat embryo till statligt sektorsbidrag	25
3. Skatteväxling och skattereform – fullskaligt sektorsbidrag	25
4. Myndighetsöversyn.....	25
5. Inrättande av ett professionsprogram.....	25
6. Förstatligande av rektorer.....	26
7. Förstatligande av lärarna.....	Fel! Bokmärket är inte definierat.

Inledning

Lärarnas Riksförbund anser att den svenska barn- och ungdomsskolan behöver förstatligas. Förbundet drar denna slutsats utifrån ett antal fundamentala problem som den svenska skolan har. Det största problemet gäller skolans likvärdighet och kompensatoriska förmåga. All uppföljning och utvärdering av den svenska skolan visar att skillnaderna inom skolan ökar. Det gäller såväl skillnader mellan stad och land, centrum och förort, rik och fattig.

Ett annat problem, som till del också förklarar skolans bristande likvärdighet, är de olika huvudmännens skiftande kapacitet. Vissa huvudmän har finansiella muskler och förvaltningsmässig kompetens för att kunna göra ett bra jobb som huvudman för skolan. Andra huvudmän har inte dessa förutsättningar vilket bidrar till skolans bristande likvärdighet. Detta syns i allt från vilka klassrumsnära insatser som kan göras till hur huvudmannen kan tackla lärarbristen.

Sverige har också i nuläget ett förvaltningspolitiskt problem i skolan. Hur det går för eleverna i skolan är ett nationellt intresse, inte minst givet hur framförallt yngre människor är beredda att flytta inom landet. Det innebär att en enskild kommuns eventuella brister i styrningen av sin skola får konsekvenser för hela riket, liksom att en kommuns investering i skolan inte säkert kommer just den kommunen till godo i framtiden. Det talar för att huvudmannaskapet för skolan just nu ligger på en för låg nivå.

Skolkommissionens slutrapport innehöll ett paket av reformer som sammantaget skulle öka statens ansvar för den svenska skolan. En del av förslagen har genomförts, med blandade resultat. Det är nu dags att ta nästa steg, vilket regeringsuppdraget från januari 2019 är inne på. Ett beslutsunderlag om ett förstatligande av skolan ska tas fram.

Lärarnas Riksförbund vill delta med lösningsförslag i det arbetet. Förbundet har länge kämpat för en förändrad ansvarsfördelning, där staten tar över huvudmannaskapet för främst grund- och gymnasieskolan. I förbundets modell för ett statligt huvudmannaskap ligger fokus på lärarna och rektorerna. Det är dessa två professioner som bär skoluppgiften och det är de som behöver stabila nationella förutsättningar för att såväl kunskapsresultat som likvärdighet ska kunna förbättras.

Syftet med ett statligt huvudmannaskap för skolan

Det överordnade syftet med övergången till ett statligt huvudmannaskap för grund- och gymnasieskolan samt vuxenutbildningen är att skapa ett stabilt skolsystem som sätter likvärdighet och förbättrade kunskapsresultat i centrum. Det räcker nämligen inte att detta finns formulerat i de statliga styrdokumenterna, det krävs även en organisation och ansvarsfördelning som drar åt just det hållet.

Bristerna i dagens skolsystem måste åtgärdas genom att staten tar ett helhetsansvar för skolans kärnverksamhet. De vägledande principerna kan formuleras i följande punkter:

- *En robust och tydlig styrkedja*
Krav i nationella styrdokument ska åtföljas av resurser och faktiska förutsättningar för att kraven ska kunna förverkligas, vilket bidrar med långsiktighet. Det innebär att centrala personalkategorier i skolan behöver ställas under staten.
- *Ett tydligt ansvarsutkrävande*
Det är staten som har ansvaret för likvärdigheten och kunskapsresultaten. Olika aktörer ska inte kunna skylla på varandra.
- *Likvärdig utbildning*
Skolan är ett nationellt intresse. Staten är den enda aktör som har förutsättningar att kunna garantera en likvärdigt hög nivå på undervisningen i hela landet.
- *Höjda kunskapsresultat i fokus*
Undervisningen ska utgå från de nationella styrdokumenterna, lärarna ska vara fokuserade på detta uppdrag och rektorerna ska sätta det pedagogiska ledarskapet främst.

Förändringen i ansvarsfördelningen, där ett statligt huvudmannaskap är den tydligaste konsekvensen, innebär att de faktiska skolbaserade förutsättningarna som påverkar undervisningens utfall centraliseras, medan uppdraget till professionen decentraliseras. Det sistnämnda, det statliga uppdraget till professionen, innebär ingen förändring mot idag.

Staten behöver ta ett helhetsansvar för undervisningen i grund- och gymnasieskolan samt vuxenutbildningen

Frågan är då vad som behöver förstatligas för att punkterna under föregående rubrik ska kunna förverkligas; vad ska ingå i det statliga huvudmannaskapet?

Lärarnas Riksförbund tar sin utgångspunkt i de funktioner som spelar roll för själva undervisningsuppdraget. Med det sättet att resonera hamnar lärare och rektorer i centrum. Någon skulle säkert kunna påstå att exempelvis skolmat också är viktig för undervisningsresultaten. Utan mätta barnmagar är det svårt att undervisa. Det är sant, men skolmat ingår trots allt inte i själva undervisningsuppdraget. Det som staten behöver ta ansvar för är alltså skolans *kärnuppdrag*.

Uppdraget för skolan genom styrdokumenterna ska, precis som idag, vara ett statligt uppdrag. Detta uppdrag ska inte behöva kompletteras av egna uppdrag från skolor, kommuner eller ägare. De delar av skolväsendet som behöver förstatligas är följande:

- Huvudansvaret för grund- och gymnasieskolans samt vuxenutbildningens kärnuppdrag, liksom för motsvarande särskoleformer. En förutsättning för att staten ska kunna ta ett ökat ansvar är inrättandet av regionala statliga skolkontor över landet.
- Finansieringen och resursfördelning av kärnuppdraget, vilket inbegriper finansiering av samtliga lärartjänster (inklusive speciallärare) och rektorstjänsterna. Staten ska finansiera och fördela resurserna till undervisningen både i de offentliga och privata skolorna, vilket gör modellen huvudmannaneutral. Friskolorna ingår i den nationella finansieringsmodellen, men inte i det statliga huvudmannaskapet.
- Dimensioneringen av skolenheter i grund- och gymnasieskolan, samt utbildningsvägar i gymnasieskolan och vuxenutbildningen. För bland annat detta ändamål, liksom för resursfördelningen ovan, behöver staten återupprätta sin regionala närvaro på skolområdet.
- Arbetsgivaransvaret för lärare och rektorer i grund- och gymnasieskolan samt i vuxenutbildningen. Det betyder att statens arbetsgivarverk ska ansvara för avtalen för dessa personalkategorier. Rektorerna kommer att ha sin anställning genom de regionala statliga skolkontoren, medan lärarna är anställda av rektor via en skolenhet. Genom att föra över lärare och rektorer till staten, och decentralisera uppdraget, kommer skolan i betydligt större utsträckning vila på professionell grund i och med att lärarna och rektorerna stärks i sina roller. Det är detta som är kärnan i denna reform.
- Nationellt professionsprogram för lärare och rektorer. Detta program, enligt förslagen i utredningen *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17), ska omfatta såväl fortbildning som karriärsteg. Såväl finansiering som reglering ska vara nationell, oavsett skolans huvudman.
- Fastslå och reglera personalkvoter, både i syfte att begränsa gruppstorlekarna och att reglera statens finansieringsåtagande.
- Finansiering av elevhälsan. Det inkluderar således specialpedagoger och studie- och yrkesvägledare.
- Tillståndsgivning, dimensionering, antagning, inspektion, uppföljning och utvärdering, även dessa delar behöver ligga på framtida statliga regionala skolkontor. Utifrån de utredningar som presenterats (SOU 2018:41,

SOU 2020:28) behöver regeringen remittera ett förslag om hur många regionala skolkontor som behöver etableras.

Kommunerna har fortsatt en viktig roll

Kommunerna kommer även fortsättningsvis vara en viktig aktör på skolområdet. Det är endast skolans kärnuppdrag som förstatligats. Övriga skolformer, det som kan kallas för skolans infrastruktur, samt kringpersonal och kompletterande professioner som är viktiga både för eleverna och skolans funktionsmöjlighet kommer fortfarande att vara ett kommunalt ansvar. Då även dessa funktioner är viktiga kommer en del nationella regleringar och viss nationell finansiering behövas.

De kommunala ansvarsområdena kan sammanfattas enligt följande:

- Ansvaret för skolbyggnader, skolmåltider och skolskjuts. Dessa delar kommer att ligga kvar hos kommunerna, precis som idag, och finansieras via kommunalskatten. Ansvaret för skolbyggnader är helt avgörande för att kommunerna ska kunna planera hur nya områden och bebyggelse ska utvecklas.
- Deltagande vid kommunalt råd för skola och utbildning som inrättas vid respektive statligt regionalt skolkontor. Här hanteras bland annat frågor om dimensionering av skolenheter och utbildningsvägar.
- Huvudmannaskap och finansieringsansvar för skolformerna förskola och fritidshem.
- Övrig kompletterande personal och stödpersonal. Det handlar till exempel om en del av personalen som arbetar inom elevhälsan.

Genomför en skatteväxling

Inrätta en statlig skolskatt

Lärarnas Riksförbund anser att den kompensatoriska resursfördelningen såväl mellan som inom kommuner är för svag. Samtidigt har inte alla kommuner de skattemässiga underlag som krävs för att komma tillrätta med problemen. Lärarnas Riksförbund anser att dagens kommunala kostnads- och inkomstutjämnning inte är tillräckligt kraftfull kopplat till skolan. Förbundet anser därför att en skatteväxling måste ske mellan stat och kommun, där kommunerna upphör att ta in kommunalskatt för skolan och där en statlig skolskatt ersätter denna.

Detta utgör basen för ett kommande sektorsbidrag för skolan. Därtill kommer sedan samtliga befintliga riktade statsbidrag som finns idag. Dessa upphör att gälla som riktade statsbidrag och bakas in i ett kommande sektorsbidrag.

Sektorsbidrag för grund- respektive gymnasieskolan

Lärarnas Riksförbund har föreslagit en modell för statligt sektorsbidrag för grundskolan. Den kan tjäna som utgångspunkt för hur helhetslösningen för finansieringen kan komma att se ut.¹⁷

Det bör vara de regionala statliga kontoren som betalar ut finansieringen av undervisningen direkt till skolenheterna, utan omvägen via kommunhuset. Det ska ske enligt de principer som läggs fast i förbundets promemoria om ett sektorsbidrag. Detsamma ska gälla för gymnasieskolan. Även här har förbundet tagit fram en modell som kan utgöra utgångspunkt för ett sektorsbidrag, bland annat genom att förbundet skapat ett motsvarande likvärdighetsindex för gymnasieskolan som SCB har gjort för grundskolan.¹⁸

Utgångspunkten för sektorsbidraget är att en skola, oavsett om den har offentlig eller enskild huvudman, ska få en ersättning som är direkt kopplat till vilka elever huvudmannen och vilka övriga strukturella faktorer som påverkar förutsättningarna för undervisningen. Det finns i dagens resursfördelningsmodell ett antal fel och brister som måste rättas till. Dessa är bland annat:

- *Dagens skolpengssystem behöver fasas ut*
Idag får eller tappar en skola ersättningen omgående om en elev tillkommer eller lämnar skolan. Detta skapar orimliga planeringsmöjligheter för en

¹⁷ Lärarnas Riksförbund (2019) "Sektorsbidrag för grundskolan" [<https://beta.lr.se/opinion--debatt/undersokningar/2019/2019-04-24-sektorsbidrag-for-grundskolan>]

¹⁸ Lärarnas Riksförbund (2019) "Sektorsbidrag för gymnasieskolan" [<https://www.lr.se/opinion--debatt/undersokningar/2019/2019-04-24-sektorsbidrag-for-gymnasieskolan>]

rektor. Lärarnas Riksförbund anser att resursfördelningen ska baseras på ett glidande medelvärde över elevsammansättningen de senaste tre åren.

- *Resursfördelningen till skolor*
Idag är en elev lika med en viss summa pengar (i vissa fall kan den vara viktad beroende på vilken elev det handlar om). Detta skapar ett incitament att göra klasserna så stora som möjligt. Lärarnas Riksförbund anser att en kommande resursfördelningsmodell istället bör fokusera på klassnivån och ge ersättning efter klassen. Härigenom kan en styrning utverkas för klasstorlek i olika typer av skolor, kopplat till olika typer av elevsammansättning samt att detta kan ske på ett huvudmannaneutralt sätt.
- *Ersättning för skolpliktsansvaret*

Även i framtiden kommer det allmänna att ha skolpliktsansvaret, vilket innebär högre kostnader jämfört med fristående skolor. Enligt den proposition¹⁹ som låg till grund för friskolereformen skulle en friskola få 85 procent av den kommunala genomsnittskostnaden i ersättning, då de inte har samma skyldigheter som de kommunala skolorna. Sedan 1997 får de fristående skolorna 100 procents ersättning, en förändring som Socialdemokraterna drev igenom med Miljöpartiet. Skolpliktsansvaret innebär att en kommun idag måste hålla sig med en större skolorganisation än fristående skolor, för att vid behov kunna bereda plats till alla elever. De kostnader detta medför måste därmed kompenseras genom en skillnad i ersättning mellan kommunala och fristående skolor.

Arbetsgivaransvaret

Lärarnas Riksförbund anser att staten måste ta över arbetsgivaransvaret för rektorer och lärare.

Lärare

Lärarna bör vara anställda av staten. Lärarna ska ha sin anställning vid en skola, men det behöver upprättas större skolområden för att säkra kompetensförsörjningen för verksamheten och anställningstryggheten för den enskilde. Det är inte säkert att reformen kommer att märkas på något avgörande sätt i vardagen, men det kommer att märkas i andra avseenden.

¹⁹ Propositionen om valfrihet och fristående skolor 1991/92:95

Detta gäller inte minst i fortbildningen. Ett statligt arbetsgivaransvar innebär nämligen att staten också får ensamt ansvar för lärarnas fortbildning. Det innebär att staten ansvar för såväl lärarnas grund- som fortbildning. En sådan ordning kommer skapa nya förutsättningar för ett starkt och strategiskt kapacitetsbygge i svensk skola. Det skapar helt nya förutsättningar för praktknära forskning, kollegial utveckling samt en ökad möjlighet för professionen att styra och påverka sin utveckling efter egenidentifierade utbildningsbehov.

Rektorer

Även rektorerna i grund- och gymnasieskolan bör ytterst vara anställda av staten. När regionala skolkontor upprättats enligt den modell som förbundet föreslår kan rektorerna anställas av dessa skolkontor.

En rektors uppdrag är att vara pedagogisk ledare för sin skola och styra skolan på så sätt att målen för utbildningen kan nås. Det innefattar att inom skolan fördela de resurser som tilldelats skolan via det statliga skolkontoret i regionen, leda lärarna i deras arbete och långsiktigt planera för den utveckling som måste ske vid skolan avseende kompetens och arbetssätt.

Professionsprogram för lärare och rektorer

Ett statligt ansvar för lärares (och rektorers) fortbildning måste realiseras inom ramen för ett statligt professionsprogram enligt den modell som föreslogs i utredningen *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17).

Genomförande – Tidplan och reformer på vägen

Att förstatliga skolan är inte gjort i en handvändning. Lärarnas Riksförbund anser därför att det måste ske stegvis enligt en viss struktur och plan. Nedan presenterar förbundet en plan för hur detta arbete kan gå till:

1. Inrättande av en statlig skolakut

Skolan befinner sig i en akut finansiell kris. Detta var läget redan innan Coronapandemin 2020. Kommunernas kostnader ökar utan att motsvarande ökning sker på intäktsidan. Det föranledde att många kommuner under främst 2019 aktivt började dra ner på skolan. Detta gjordes trots att reglerna för rekvisering av det så kallade likvärdighetsbidraget sa att neddragningar inte fick ske.

Staten måste därför gripa in med en statlig skolakut. Premissen för att få ta del av de akuta medlen måste vara att staten sluter avtal med kommunerna,

likt modellen för ”Samverkan för bästa skola”, om hur medlen ska användas för undervisningen och inget annat. Härigenom skapar staten ett sorts ”god man”-förhållande till kommunerna, där kommunerna ger sitt samtycke till ett ökat statligt ingripande som i sin tur lägger grunden för ett fortsatt statligt ingripande i skolans styrning och finansiering.

2. Ett samlat embryo till statligt sektorsbidrag

Den rika foran av riktade statsbidrag på skolans område har nästan bidragit till försämrade likvärdighet, trots att syftet med varje enskilt bidrag ofta varit det motsatta. Krav på medfinansiering och den tjänstemannakapacitet som krävs för att rekvirera bidragen har gjort att de huvudmän som ofta är i störst behov av bidragen också kan vara de som rekvirerar dem i minst utsträckning.

Samtidigt som en statlig skolakut inrättas enligt ovan bör därför staten inleda ett arbete med att utforma ett embryo till ett statligt sektorsbidrag för skolan där samtliga riktade statsbidrag läggs samman med den statliga skolakuten till en grundplatta för ett kommande statligt sektorsbidrag för skolan. Ett sådant förslag har också presenterats i Björn Åstrands utredning (SOU 2020:28)

3. Skatteväxling och skattereform – fullskaligt sektorsbidrag

Enligt januariavtalet mellan regeringen och de budgetsamarbetande partierna ska en skattereform genomföras. I detta arbete måste det även utredas hur en skatteväxling på skolans område ska ske, där kommunerna upphör att ta in kommunalskatt för skolan och en statlig skolskatt ersätter.

4. Myndighetsöversyn

I enlighet med Björn Åstrands utredning måste statliga regionala skolkontor inrättas. Dessa behöver ansvara för resursfördelning, dimensionering, tillståndsgivning, antagning, uppföljning, inspektion och utvärdering.

5. Inrättande av ett professionsprogram

I enlighet med utredningen *Med undervisningsskicklighet i centrum – ett ramverk för lärares och rektorers professionella utveckling* (SOU 2018:17) måste ett professionsprogram för lärare och rektorer inrättas. Denna reform bör initieras omgående. Genom ett statligt professionsprogram tas ett första steg mot ett förstatligande av lärartjänsterna, genom att staten då tar ansvar för lärarnas fortbildning; ett helt centralt arbetsgivaransvar.

Lärarnas Riksförbund har under hösten 2019 tillsammans med Lärarförbundet i en skrivelse till regeringen beskrivit hur ett statligt professionsprogram bör inrättas. Bärande delar i detta är att vissa arbetsuppgifter knyts till de olika meriteringssteg som programmet innehåller och att en särskild professionsmyndighet inrättas som

samordnar programmet och tillförsäkrar professionens inflytande. Dessa kan också utgöra den naturliga länken mellan de statliga skolkontoren och den eller de lärarutbildningar som finns i regionen.

6. Förstatligande av lärare och rektorer

När de statliga regionala skolkontoren är på plats kan ett skifte genomföras så att samtliga lärare och rektorer i grund- och gymnasieskolan byter arbetsgivare. Detta måste sammanfalla med att den statliga finansieringen av undervisningen är på plats enligt punkt 3.